



כניסת שבת: 16:10  
יציאת השבת: 17:16  
לדעת ר"ת: 17:49

# אורי וישעי



לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א  
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

## עמרת פז

ידוע בשם הגר"א שג' הברכות שמברכין ביום הראשון על נרות חנוכה רמוזים בפרשת הנחשים השרפים: (במדבר כא, ח) "עֲשֵׂה לָךְ שָׁרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנְּשָׂוָף וְנָאָה אֹתוֹ וְחָי", "עֲשֵׂה לָךְ שָׁרָף" מרמז על ברכת הדלקת נר. "וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס" מרמזו על ברכת שעשה נסים, "וְנָאָה אֹתוֹ וְחָי" - כנגד ברכת שהחיינו. עכת"ד. והשאלה הנשאלת מדוע דוקא בפסוקים אלו רמזה לנו התורה ג' הברכות.

בביאור הענין נקדים את דברי המשנה ברה"פ (פ"ג מ"ח): וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יְדוּ וְנָבַר וְשָׁרָל וְכָאֲשֶׁר יִנְיַח יְדוּ וְנָבַר עֲמֶלֶק (שמות יז, יא), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים כיוצא בדבר אתה אומר "עֲשֵׂה לָךְ שָׁרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנְּשָׂוָף וְנָאָה אֹתוֹ וְחָי", וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא בזמן שישאל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים. מלחמת עמלק היא המלחמה הראשונה לאחר שיצאו ישראל ממצרים "אשר קרך בדרך" עמלק רצה לקרר את עם ישראל מעבודת ה' ולכן "מלחמה לה' בעמלק". ולכן היו צריכים לשעבד לבם לאביהם שבשמים - נגד יזמתו של עמלק לסלק את לבם מאביהם שבשמים. גם במלחמת יון "וחושך על פני תהום" זו מלכות יון שהחשיכה את עיניהם ישראל ואמרה להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. חכמת יון היתה בנויה כולה על כחות הגוף של האדם, שכביכול הכל טבע בנו תיאטרות איצטיונים הכל גוף והכל תלוי באדם כביכול אין מלכות שמים אין מי שמכוין את העולם. גם הנחש הוא הראשון שדבר כנגד הקב"ה - כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם.... (בראשית ג, ה) זוהי משמעות חג החנוכה להאיר את הנר הרוחני להראות שהכל תלוי המלכות ה' וכפי שכתב הרמב"ן (סוף פרשת בא, פ"ג ו"ל): "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט, כג-כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא)".

וזהו גם הדלקת הנרות וכעובדא דרבי חנינא בן דוסא (תענית דף כה). "חד בי שמשו חזייה לברתיה דהוות עציבא, אמר לה: בתי למאי עציבת? - אמרה ליה: כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן, והדלקתי ממנו אור לשבת. - אמר לה: בתי, מאי אכפת לך? מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק".

(יישר כח לכותב הרה"ג ר' שמעון פריי שליט"א)

### "איה קדשה היא בעינים על הדרך.."

על פסוק זה היה דורש המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע דכל הקדושה וטהרה של אדם במה זה תלוי?? במה זה מתחיל?? "איה קדשה..?? איה יש קדושה וטהרה?? "בעינים על הדרך.. מתי שהולכים בדרך ושומרים את עינים!!!

**בדין** שמירת העיניים מבאר הרא"ש שהקב"ה העניק לאדם שתי עיניים כדי שיוכל להשתמש בהן לדברים טובים ומועילים, הרופאים היותר בכירים מעידים שאין באפשרותם להבין כיצד פועלת העין ומאילו חלקים היא מורכבת, לכו ושאלו אדם עיוור אם הוא מוכן שיפקחו לו אחת מעיניו, רק אחת, בתנאי שיבטיחו שלא יסתכל בדברים שאינם שיכים לו, הרי פשוט וברור שהוא יהיה מוכן למסור כל אשר לו בעבור עין אחת, ואנחנו בשתי עינינו הבריאות כופרים בטובתו של הקב"ה, ואיננו נזהרים בשמירת העינים, על זה אמר הרא"ש: אל תכפור בטובה! נתנו לך שתי עיניים, הוכח להקב"ה שאתה מסוגל להשתמש בהם לטובה, לעמוד בניסיונות.

לראש הישיבה הגאון הגדול ר' מיכל יהודה ליפקוביץ צ"ל היתה אמא שהתגוררה ברחוב בעל שם טוב בבני ברק, הוא עצמו התגורר ברחוב ווילקומירר, במשך תקופה ארוכה היה מגיע לבקר את אמו פעם אחת בשבוע, והנה לפתע החל להגיע מדי יום ביומו, כששאלה אותו אמו לפרש השינוי, השיב לה: "הרי יש בכך מצוות כיבוד אם, המשיכה האם לשאול: אם כן מדוע עד היום לא נהגת כך? והשיב הבן, ראש הישיבה: עד היום חששתי משמירת העינים, אולם כיון שעכשיו יש לי "קטרק" בעינים, ואינני רואה טוב נוצרה בפני האפשרות לבוא ולבקר מדי יום ביומו.

**עוד** מובא מעשה בבני זוג שפתחו חנותם בארה"ב בשבת, וכשהגיעו ארצה ושימעו של מרן הגר"י קנייבסקי צ"ל הגיע לאזניהם, רצו לקבל את ברכתו, אבל היה מי שדאג לומר להם שאוי ואבוי אם יכנסו בפתח חדרו של הצדיק, שאינו מוכן להאציל מברכותיו על מחללי שבת.

כתבו את שמותם על פתק ושיגרו אותו בידיו של בן תורה ממשפחתם, כשראה מרן צ"ל את הדברים פרץ בשאגה: איך אתן את ברכתי למחללי שבתות? יצא השליח ומסר את הדברים לשולחיו, "שומו שמים" נזדעזעו, "יש אלוקים בישראל!" ע"פ השמות יכול היה הסטייפלר להבחין מי שומר שבת כדת מחללו, ומפר את ברית השבת, כיון שהסיבה לחילול השבת שלהם לא היתה להכעיס, ורק מפני שלא עמדו בנסיון הפרנסה פתחו את חנותם, סייעם הקב"ה שלא נאטם ליבם ועתה בראותם את גודל הקדושה השורה על עמלי תורה, פרצו בבכי נסער, וקבלו על עצמם באותו מעמד שלא לשוב לכסלה עוד, ולשמור מהיום והלאה את השבת על כל פרטיה וקדוקיה (טובך יביעו).



# הליכות מלכי

דיני ברכת ההודאה



**א.** המדליק גרות חנוכה, צריך לברך בלילה הראשון ג' ברכות: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר חנוכה", "שעשה נסים" וכו', ו"שהחיינו". ובשאר לילות מברך שת ברכות הראשונות בלבד. ונתנו המפרשים סימן לסדר ג' הברכות בלילה הראשון: "עשה לך שרף (לשון שריפה, להדליק), ושים אותו על נס (שעשה נסים), וראה אותו וחי (שהחיינו)". (יחוה דעת ו, מג).

**ב.** נוסח הברכה הראשונה: "להדליק נר חנוכה" ולא "של חנוכה". ואם טעה וברך להדליק נר "של" חנוכה, יצא ידי חובה.

**ג.** בערב שבת מדליקים נר חנוכה תחילה, ואחר כך נר שבת, ודי בהדלקת נר אחד של חנוכה תחילה, ובעודו ממשיך להדליק שאר הנרות, תוכל האשה לברך ולהדליק גרות שבת, ואינה צריכה להמתין עד שיסיים הדלקת כל הנרות. ויזהר לשים את הנרות במקום מתאים מערב שבת, באופן שלא תכבה אותם הרוח בליל שבת בעת פתיחת וסגירת הדלת.

**ד.** ונוהגים שלא לומר "במה מדליקין" בערב שבת חנוכה. (ילקוט יוסף ח"ה רלה)

**ה.** בערב שבת צריך לתת שמן בנרות החנוכה שיעור שידלקו חצי שעה אחר צאת הכוכבים של ליל שבת, ולכן לא יקדימו ההדלקה (בנרות שבת) בערב שבת חנוכה, כמו שיש נוהגים בכל ערבי שבתות, אלא ידליקו גרות חנוכה כרבע שעה לפני השקיעה, לאחר שיתנו שמן בנרות חנוכה שיעור שידלקו לכל הפחות שעה אחת. ואם אין הנרות יכולים להכיל שמן {בכמות רבה} כל כך, או שגר השעוה קטן, ולא יספיק לדלוק כשיעור שעה, יש אומרים שאין יוצאים בזה ידי חובה, וגם יש בזה חשש ברכה לבטלה, ולכן צריך שלפחות באחד מהנרות יהיה השיעור הנ"ל. ואם אי אפשר בלאו הכי, ידליק בלי ברכה. ורק אם יש לו על כל פנים נר אחד שידלק כשיעור שעה אחת, ידליק בברכה.

**ו.** נכון להתפלל מנחה בכל יום לפני הדלקת גרות חנוכה, ואפילו בערב שבת, כדי שידליקו גרות חנוכה אחר מנחה, מפני שתפילת המנחה כנגד קרבן תמיד של בין הערביים, ונרות חנוכה הם זכר לנס שנעשה בנרות המנורה של בית המקדש, שמדליקים אותם תמיד אחר קרבן תמיד של בין הערביים. אולם, כל זה אם הוא מוצא בנקל מניין שמתפללים מנחה מבעוד יום בערב שבת, שאז יתפלל איתם מנחה, ואח"כ ילך לביתו להדליק גרות חנוכה. אבל אם אין נמצא בנקל מניין שמתפללים מבעוד יום, לא יתפלל מנחה ביחידות כדי להקדימה להדלקת גרות חנוכה, אלא ידליק גרות חנוכה תחילה, ואחר כך ילך לבית הכנסת להתפלל מנחה בציבור [ולפיכך גבאי בית הכנסת החוששים שיבואו כמה מהיחידים להתפלל ביחידות, אם יקדימו את תפילת מנחה מבעוד יום, עדיף להנהיג להתפלל מנחה כדרכם מדי ערב שבת]. (יביע אומר ח"ה מד, יחוה דעת א, עד)

**ז.** במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה, שאין נהנים מאורו, ואין מברכים על הנר עד שיאותו לגרו. (מרן הש"ע תרפ"א)

מאז היווסדה היתה שכונת 'שערי חסד' בירושלים מלאה בתורה ויראת שמים.

בנו של אחד מהיראים בשכונה השליך את לבושו המסורתי מעליו, גזז את פאותיו, ואט אט התרחק מדרכי ההלכה הצרופה. הוא התנדב לארגון ההגנה, ובמשך השנים הפך למפקד בכיר.

באחת השבתות הזדעזעה השכונה כולה. הבחור נראה נוסע בשכונה להנאתו ברכב בעיצומו של היום הקדוש! דבר כזה לא נראה בשכונה מאז ומעולם. אביו התחנן לפניו שיימנע לפחות מלנסוע ברחובות שכונתם ולא יגרם בושה נוראה לבני משפחתו, אך ללא הועיל. הבן היה אטום לגמרי לתחינתו. בצר לו פנה האב האומלל לאחר השבת אל רב השכונה, הגאון רבי יעקב משה חרל"פ, כדי לקבל ממנו עצה והדרכה כיצד להתמודד עם הבן הסורר והמורה. הרב חרל"פ ביקש מהאב להודיע לבנו שהוא מבקש לשוחח עמו מעט בביתו.

האב חזר הביתה וניסה לשכנע את בנו שייפגש עם רב השכונה, אך הבן סרב בתוקף. במשך כל ימי השבוע הפציר בו האב, אך לשווא. כמה שעות לפני כניסת השבת הבאה, פנה האב אל בנו בקול נשבר ובעיניים דומעות: "אל תעשה זאת למענך, אלא למעני!..."

נכמרו רחמי הבן על אביו, והוא פנה בעל כורחו לביתו של הרב. כאשר הגיע סמוך לבית הרב גאו בקרבו רגשות ההתנגדות. בקושי רב אילץ את עצמו להקיש בדלת הצנועה. הרבנית קיבלה את פניו במאור פנים, וביקשה ממנו להמתין לרב, שנמצא במקווה. היא פרסה לו מעוגת השבת הטרייה והגישה לו תה חם ומתוק. בעודו אוכל ולוגם התפלא הבחור על קבלת הפנים החמה, ושיער כי הרבנית לא שמעה עליו ועל מעלליו. עוד מעט יגיע הרב, הרהר בלבו, ואז יתחילו הטפות המוסר הנוקבות על היותו כופר ואפיקורוס ומחלל שבת בפרהסיא...

כעבור מספר דקות הגיע הרב חרל"פ מעט מהמקווה, על פניו נסוכה הארת השבת העומדת בפתח, וכולו מלא בהרהורי דבקות בקב"ה. כאשר ראה את הצעיר הממתין לו בביתו, רץ לקראתו ולחץ את ידו בחמימות. הבחור, שציפה למנת גידופים, שמע לתדהמתו את רב השכונה מתנצל בפניו: אני ביקשתי להיפגש עמך, ומן היושר שהייתי צריך בעצמי לבוא לביתך, אבל מחמת זקנותי קשה לי המרחק. אנא, סלח לי על כך..."

הבחור חיך במבוכה, ואז הרב התיישב מולו ופתח בדברים: "דע לך ששמעתי עליך דברים גדולים מאוד. שמעתי שאתה מפקד בכיר ב'הגנה' והינך עוסק בהצלת יהודים ובהגנה על חייהם. רציתי, קודם כל, לברך אותך על מעשיך ולהביע את הערכתי. הלוואי ויהיה חלקי בגן עדן עם אלו שזוכים להגן בגופם במסירות נפש על עם ישראל. אין לשער את מעלתו של מי שעוסק במצווה זו!"

הבחור לא ידע מה לחשוב. הנה בא לשמוע דברי תוכחה נוקבים, ובמקומם הוא שומע דבר אחר. הוא לא הבין מה הרב רוצה ממנו.

הרב חרל"פ הנמיך מעט את קולו והמשיך: "אולם אני מבקש לספר לך, שיש כמה אנשים בשכונתנו שלא זכו להכיר את פועלך החשוב. הם לא יודעים שאתה עוסק במצווה כה חשובה, הדוחה את השבת. בשבוע שעבר סיפרו לי שנסעתי במכונית בשבת, ומן הסתם אם יהודי נוסע בשבת, הרי זה לצורך פיקוח נפש. אבל אני חושש שמי שאינו מכיר את מעשיך החשובים, עלול לפגוע במלאכת הקודש שאתה עוסק בה, ומתוך בורותם תקום מהומה גדולה בשכונה. ואם תזדקק לנסוע בדחיפות בשבת כדי להגן על חיי יהודים, אנשים אלו עלולים לעכב אותך מלקיים את המצווה החשובה. לכן הטרחתי אותך עד לביתי, כדי לומר לך שאם תצטרך מחר לנסוע בשבת לצורך פיקוח נפש, אנא דפוק בדלתי לפני כן ותודיע לי. אני אכנס איתך למכוניתך ואסע עמך ברחובות השכונה, וכך כולם יידעו שנסיעתך מותרת בשבת ולא יפגעו בך חלילה..."

לאחר השיחה הזאת, הפסיק אותו בחור לנסוע בשבת בשכונת 'שערי חסד'.

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך